

## ***Güney Gönenç***

1955'te İTÜ'yü bitirdi. 1963'te ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümünde öğretim üyesi oldu. ABD'de yüksek lisans, İngiltere'de doktora yaptı. 1983'te, bir yıl sürgünün ardından, 1402 sayılı yasaya dayanılarak görevine son verildi. ODTÜ'de öğretim üyeliğine, uzun bir hukuk savaşımından sonra, Danıştay kararıyla döndü.

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) yönetim ve yayın kurullarında görev yaptı. New York Türk Öğrenci Derneği ve İngiltere Türk Öğrenci Dernekleri Federasyonu başkanlıklarında bulundu.

Türkiye Bilişim Derneği Genel Başkanı oldu. Barış Derneği'nin Onur Kurulu üyesi idi.

EMO'nun aylık dergisi *Elektrik Mühendisliği*'nin yazışleri müdürü, *Bilim ve Sanat* dergisinin genel yayın danışmanı, Bilim ve Sanat Yayınları'nın sorumlusu olarak çalıştı. *Ana Britannica*'da danışmanlık yaptı. Kimi TÜBİTAK yayınlarının bilimsel danışmanlığını üstlendi.

Çok sayıda bilimsel makalesinin yanı sıra gazete ve dergilerde bilişim, bilim tarihi, bilim ve din, barış, dil, radyo-tv ve müzik konularında birçok yazısı yayınlanmıştır.

*Eserin önceki basımları:*

1. Basım: Bilim ve Sanat Yayınları, 1983
2. Basım: Sarmal Yayınevi, 1994



HEP ARANIZDA  
OLACAĞIM

*Frédéric Joliot-Curie'nin  
Yaşamöyküsü*

Güney Gönenç

Yordam Kitap: 41 ✦ **Hep Aranızda Olacağım** ✦ Güney Gönenç

ISBN-978-9944-122-32-0 ✦ *Düzeltilme*: Nurten Tuç

*Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç ✦ *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner

*Yordam Kitap'ta Birinci Basım*: Mayıs 2008 ✦ *Yayın Yönetmeni*: Hayri Erdoğan

© Güney Gönenç, 2008 ✦ © Yordam Kitap, 2008

---

**Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.**

Nuruosmaniye Caddesi Eser İşhanı No: 23 Kat:1/105 Cağaloğlu 34110 İstanbul

T: 0212 528 19 10 F: 0212 528 19 09 W: [www.yordamkitap.com](http://www.yordamkitap.com)

E: [info@yordamkitap.com](mailto:info@yordamkitap.com)

---

**Baskı: Ayhan Matbaası**

Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi

5. Cadde No: 47 Bağcılar-İstanbul

Tel: 0212 629 01 65

biyografi

HEP ARANIZDA  
OLACAĞIM

*Frédéric Joliot-Curie'nin  
Yaşamöyküsü*



## İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ .....	9
ÖNSÖZ .....	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
İLK YILLAR .....	15
İKİNCİ BÖLÜM	
PIERRE VE MARIE CURIE .....	21
Güneşsiz Günlerin Getirdiği .....	23
Marya .....	24
Pierre .....	25
Radyoaktiflik .....	26
Bilim Tüm İnsanlığın Malıdır .....	33
Marie Yalnız .....	35
Savaş Yılları .....	36
Irène .....	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İNSANLIĞA SUNULAN MEŞALE .....	41
Frédéric ve Irène .....	43
Nötron .....	44
Pozitron .....	52
Yapay Radyoaktiflik .....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ÇEKİRDEK BÖLÜNÜYOR .....	69
Faşizmin Karabulutları .....	71
Çekirdeğin Bölünmesi .....	79
Çekirdekteki Dev Enerji .....	87

## BEŞİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ YILLARI .....	97
Vatanı Satanlar .....	99
Karar Saati .....	101
İşgal Altında .....	105
Direniş .....	113
Çağdaş Korsanlar Fizikçilerin Peşinde .....	124

## ALTINCI BÖLÜM

BİLİM: ÖLÜM İÇİN Mİ, YAŞAM İÇİN Mİ .....	133
Ölüm İçin .....	135
Yaşam İçin .....	151
Bilimi Savunmak Gerekıyor .....	159

## YEDİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ MI, BARIŞ MI? .....	171
Bilim Adamının Sorumluluğu .....	173
Barış Hareketi .....	176
Stockholm Çağrısı .....	184
Barış Savaşımı Sürüyor .....	188
Russell-Einstein Bildirisi .....	195
Pugwash .....	201

## SEKİZİNCİ BÖLÜM

BEN HEP ARANIZDA OLACAĞIM .....	205
Bu Dünyadan Geçen Her İnsan Silinmez Bir İz Bırakır .....	207
Benim Yerim Burası .....	213
Ölüm Nedir ki! .....	215
KAYNAKÇA .....	221
DİZİN .....	225
FOTOĞRAFLAR .....	231





## ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ



*Hep Aranızda Olacağım* uzun süredir piyasada bulunamıyordu. Bu nedenle Yordam Kitap'ın yeni basım önerisini sevinerek kabul ettim. Bu basımda emeği geçen tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Kitabın birinci basımından bu yana 25 yıl geçti. İlk yayınlandığında Frédéric Joliot-Curie üzerine yazılmış kitapların sayısı –bilebildiğim kadarıyla– beşi geçmiyordu. Günümüzde pek çok kitap ve makale yayınlanmış durumda. Bunlardan inceleyebildiklerimi alıntı yapılanlar ve yapılmayanlar olarak iki ayrı listede belirttim. Kitabın odaklandığı dünyadaki ilgi çekici gelişmeleri, oylumu fazla büyütmeden, eklemeye çalıştım. Ama fiziğe ilişkin bölümlerde değişiklik yapmadım; bunu, örneğin, nötrino için “kütlesi ve yükü sıfıra eşit bir parçacık” denmesinden de görebilirsiniz.

Bu kitap ülkenin çok koyu karanlık içinde olduğu bir dönemde yazıldı ve yayınlandı. O dönemden belleğimde kalan iki anımı yazayım. Birincisi şöyle: Kitabın yedinci bölümünün başlığı altındaki (“yaşamak isteyen...” diye başlayan) alıntının altına yazarının adını koymaktan korkmuştuk; düşünebiliyor musunuz, o alıntı imzasız yayınlandı! İkinci anı: Kitap yayınlandığında Barış Derneği'nin bütün yönetim kurulu üyeleri tutukluydular. Onlardan biri, bu kitabın yazılmasında önemli katkısı olan sevgili kardeşim Haluk Tosun, bir tutukeviden

öbürüne “sevk” konumundaymış, şöyle anlatıyor durumu: “Ellerim arkadan kelepçeli, beton zeminde oturmuş, sol yanımda yorganım, torbam, sevk cemesinin gelmesini bekliyorum... Bir er gelen postayı karşı duvarın dibine yığıdı. Rastlantı olacak, en üstte senden gelen kitap paketi... Adım gibi eminim, içinde *Hep Aranızda Olacağım* var. Uzanıp almam olanaksız... İyi yüzlü bir er nişanladım, kardeş şu üstteki paketi hele bir aç, içindekini getir, bana göster, dedim...”

Barışı savunanların “saadetlerini milletlerin sefaleti üzerine kurmak isteyenler”e karşı savaşımı sürüyor, sürecek. Frédéric Joliot-Curie bu savaşında hep aramızda olacak.

*Ankara, 2008*



## ÖNSÖZ



Frédéric Joliot-Curie yüzyılımızın en büyük fizikçilerinden biridir, nötron ve pozitronun bulunmasında önemli katkıları olmuş, yapay radyoaktifliği ve zincirleme tepkileşimi bularak, eşi Irène’le birlikte, adını bilim tarihinin altın sayfalarına yazmıştır. Onun buluşlarını açıklayabilmek amacıyla bu kitapta atom yapısı, elektron, proton ve nötron ile radyoaktivlik, yapay radyoaktivlik, çekirdek bölünmesi ve atom enerjisi konularında temel bilgileri sunmaya çalıştım. Bu bilgiler, kitabın oylumunun izin verdiği oranda ve özel bir ön bilgi gerektirmeyecek biçimde sunulmuştur.

John Bernal onun için söyle demişti: “Kargaşayla dolu bir dönemde yaşamış olduğu içindir ki onun gerçek büyüklüğü ortaya çıkmıştır”. Gerçekten de Joliot-Curie Nazi işgalinin acı dolu günlerini yaşamış, Nazilere karşı Direniş hareketine yalnızca katılmakla kalmamış, direniş örgütü Ulusal Cephe’nin genel başkanlığını, bu tehlikeli, sorumluluk isteyen, ama onurlu görevi son Nazi ülkeden temizleninceye kadar yığıtçe sürdürmüştür. Onu, savaş sonrasının yanmış yıkılmış Fransa’sında nükleer enerji alanında kaybedilen değerli yılları aşma yolundaki insanüstü çabanın içinde görürüz. Ne var ki onun bu çabaları, bu kez de, soğuk savaşın dalgalarıyla karşı karşıya kalacaktır. Bu gelişmeleri kitapta tarihsel perspektifi içinde yansıtmaya çalıştım, bu amaçla da Hitler’den Truman’a uzanan zincirin

halkalarını -elden geldiğince ve yer elverdiği ölçüde- sergilemeye çaba gösterdim.

Joliot-Curie'nin yaşamında çok önemli yer tutan bir etkinlik de onun barış savaşıdır. Dünya Barış Hareketi'nin kuruluşuna öncülük etmiş, dokuz yıl Dünya Barış Konseyi'nin genel başkanlığını yürütmüştür. Barış Hareketi'nin kuruluş ve gelişme yılları, Joliot-Curie'nin yaşamıyla iç içedir. Bu yılların öyküsü, öyle sanıyorum ki, Türkçede ilk kez sergilenmektedir. Bu nedenle döneme ilişkin önemli kimi belgelerin de verilmesine özen gösterdim.

Kitap hazırlanırken Joliot-Curie'nin yaşamını konu alan eserlerin ikisi (Biquard ve Şaskolskaya) incelenmiş, bunlardan geniş ölçüde yararlanılmıştır. Öteki iki eseri (Rouzé ve Kuznetsov'unkileri) elde etmek, ne yazık ki mümkün olmamıştır. Buna karşılık çok sayıda kaynak taranmış, bunların belli başlıları kitabın sonunda gösterilmiştir.

Tüm yaşamını bilime, bilimin insanlığın mutlu geleceğinin hizmetine sunulmasına, barışa adanmış yüce bir insandı Joliot-Curie. Onun yaşamı çağımıza ışık tutar niteliktedir. Bu yaşamı, okuyacağınız bu kitabın sayfalarında bir nebze olsun yansıtmayı başarabildiysem ne mutlu bana.

Beni bu kitabı yazmakta yüreklendiren bütün dostlara; başta Haluk Tosun olmak üzere bana yardımcı olan bütün arkadaşlarıma; tasarımıda, dizgide, basımda emeği geçen kardeşlerime gönülden teşekkür ederim.

*Ankara, 1983*





BİRİNCİ BÖLÜM

—◆—  
İLK YILLAR





Frédéric Joliot 19 Mart 1900'de doğdu. Babası Henri Joliot, Paris Komünü savaşçılarında bir maden işçisiydi. Komünün yenilgisinden sonra Belçika'ya sığınarak Fransa burjuvazisinin istilacı Prusyalılarla işbirliği içinde gerçekleştirdiği ve otuz bin komüncünün öldürülmesiyle sonuçlanan kıyımdan kurtulabilmiş, ülkesine ancak uzun sürgün yıllarından sonra dönmüştü. Paris'te bir demir işleri atölyesi işletiyordu. Frédéric'in annesi de 1871 Paris'inde Prusya kuşatmasını, bombardımanları, açlığı yaşamış, haksızlıklarla savaşmayı yaşamının ilkesi yapmış cumhuriyetçi görüşlü bir kadındı.

Frédéric'in çocukluk yılları babasından dinlediği komün anılarıyla doludur. Frédéric yaşamının sonuna kadar sürdüreceği doğa sevgisini, spora, avcılığa ve müziğe düşkünlüğü babasından aldı, resim tutkusunu da ablası Marguerite'ten. Yatılı olarak okuduğu Lakanal Lisesi'nde derslerinden çok spordaki, özellikle okulun futbol takımındaki başarılarıyla öne geçti. Birinci Dünya Savaşı'nın ilk aylarında çok sevdiği ağabeyinin cephede ölümü onu ve bütün aileyi derinden sarstı. Bu sıralarda babasının ölümü ve ailenin mali durumunun bozulması Frédéric'in Lakanal Lisesi'nden alınıp parasız bir okul olan Lavoisier Lisesi'ne verilmesini gerektirdi. Bu yıllar onda yeni bir merakın uyandırdığı yıllardır: Evin bir bölümü laboratuvar haline gelmiş, çalışma odasının dört yanı tüpler, şişeler, elektrik aygıtlarıyla dolmuştu. Ve çalışma masasının karşısında, duvarda, bir fizik dergisinden kesilmiş bir resim: Pierre ile Marie Curie'nin resmi. Genç Joliot'nun geleceği yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştı: Fizikçi olacaktı. Onun yalnızca bu amaca erişmekle kalmayıp yüzyılımızın en büyük fizikçilerinden biri oluşunu ileriki sayfalarda birlikte izleyeceğiz.

Liseyi bitirince Joliot'nun gidebileceği okul hemen hemen belliydi: Paris Fizik ve Kimya Yüksekokulu. Çünkü bu okul Paris'teki parasız birkaç yüksekokuldan biriydi. Joliot 1918'de bu okulun giriş sınavlarına girdi, başarılı olamadı. 1919'da sınavı yeniden girdi, bu kez birinci oldu. Sınavın hemen ardından ağır bir tifoya yakalandı. Yaşamla ölüm arasında savaşla geçen bir yılın sonunda, 1920'de okula başladı.

Paris Fizik ve Kimya Yüksekokulu 1882'de kurulmuştu. Endüstrinin isterlerine dönük, uygulamaya ağırlık veren bir eğitim programı izliyordu, okulu bitirenler fizik (ya da kimya) mühendisliği diploması alıyorlardı. Pierre Curie, kuruluşundan başlayarak 22 yıl süreyle bu okulda öğretim üyeliği yapmıştı. Marie ve Pierre Curie radyoaktiflik olayını bu okulun bahçesindeki bir barakada incelemişler, polonyum ve radyum elementlerini o barakada bulmuşlardı. Pierre Curie'nin Sorbonne'a atanmasıyla okuldaki görevini Paul Langevin üstlenmişti. Langevin Fransa'nın en önde gelen fizikçilerinden biriydi. Cambridge'te J. J. Thomson'un yanında okumuş; Pierre Curie'nin yanında, Sorbonne'da doktora yapmıştı. Langevin paramanyetizma ve diyamanyetizma özelliklerini modern atom kuramından yararlanarak açıklamasıyla ve sesüstü (ultrason) fiziği alanındaki çalışmalarıyla dünyaca ün kazanmıştı. Bugün sonar adıyla bilinen ve denizaltıların, balık sürülerinin sezilmesi, deniz diplerinin yapısının incelenmesi gibi işlerde kullanılan aygıtı onun çalışmalarına borçluyuz. Langevin ünlü bir bilim adamı olmasının ötesinde, insan hakları, demokrasi ve barışın yılmaz bir savunucusu olarak da tanınmıştı. İnsan ve Vatandaş Hakları Birliği'nin kurucularındandı ve bir süre de bu kuruluşun başkanlığını yapmıştı, Joliot, Fizik ve Kimya Yüksekokulu'nda Langevin'in öğrencisi oldu. Langevin, bütün yaşamı boyunca Joliot'nun hocası, ustası, arkadaşı ve en yakın dostlarından biri olacaktır.